

ТДУ 351(575.3)

**МЕТОДИ МУАЙЯНКУНӢ ВА МОДЕЛИ
ТАШАККУЛИ ВАЗИФАӢОИ ИДОРАКУНИИ
СУБЪЕКТИ ИДОРАКУНӢ**

Хусейнова Мавзуна Ворисҷонова, н.и.и.,
доценти кафедраи идоракунии иқтисодиёт ва
маркетинги МДТ «ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров»
(Тоҷикистон, Хуҷанд)

**МЕТОД ОПРЕДЕЛЕНИЯ И МОДЕЛЬ
ФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ
ЗАДАЧ СУБЪЕКТА УПРАВЛЕНИЯ**

Хусейнова Мавзуна Ворисҷонова, к.э.н,
доцент кафедры управления экономикой и
маркетинга ГОУ «ХГУ им. акад. Б.Гафурова
(Таджикистан, Худжанд)

**METHOD OF DETERMINING AND
MODEL OF FORMATION OF MANAGEMENT
TASKS OF A MANAGEMENT ENTITY**

Huseynova Mavzuna Vorisjonovna, Candidate of
Economic Sciences, Associate Professor of the
Department of Economics Management and Marketing,
SEI «KhSU named after acad. B. Gafurov (Tajikistan,
Khujand), **E-mail:** mavzuna_1977@mail.ru

Калидвожаҳо: метод, сохтори ташкили идоракунӣ, субъекти идоракунӣ, вазифаҳои идоракунӣ, модели муайян кардани вазифаи идоракунӣ.

Иқтисодиёти муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи гузариш ба иқтисодиёти бозорӣ масъалаҳои марбут ба ташкил ва идоракунии самарабахши иқтисодиёти минтақавиро баррасӣ менамояд. Вазифаи муҳими имрӯза фароҳам овардани шароити зарурӣ барои баланд кардани шиддатнокии афзоиши иқтисодӣ ва мутаносибан баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли мебошад, ки дар назди мақомоти ҳокимияти давлатӣ меистад. Мақола ба ҳалли вазифаи мазкур баҳшида шудааст, ки зарурияти сохторсозии дастгоҳҳои зинаҳои гуногуни идоракуниро пешниҳод мекунад. Ҳангоми тағйирот дар сохтори идоракунии иқтисодиёт, ҳам дар кишвар ва ҳам дар минтақаҳо эҳтиёҷ ба шакли яклухт, аз ҷиҳати сохтор ба иҷтимоӣ нигаронидаи ташкили идоракунии иқтисодиёти минтақа ба миён меояд, ки тағйироти низомҳои ҳам иқтисодӣ ва ҳам ҷамъиятиро ба ҳисоб гирифта бошад. Масъалаи идоракунии вазъияти иқтисодиро таҳлил намуда, тариқи баррасии ҳаматарафаи фаъолияти мақомоти идоракунӣ ба беҳтар кардани шароити дохилии амалкарди минбаъдаи минтақа тавачҷуҳ бояд кард.

Ключевые слова: метод, организационная структура управления, предмет управления, задачи управления, модель определения задачи управления.

Современная экономика Республики Таджикистан в период перехода к рыночной экономике рассматривает вопросы, связанные с организацией и эффективным управлением региональной экономикой. Важная задача сегодняшнего дня – обеспечить необходимые условия для повышения интенсивности экономического роста и, соответственно, повышения уровня жизни населения, что озадачивает органы государственной власти. Статья посвящена решению данной задачи, что предполагает необходимость структурирования аппаратов разных уровней управления. При изменении структуры управления экономикой как в стране, так и в регионах, возникает необходимость в комплексной, социально ориентированной структуре управления региональной экономикой, учитывающей изменения как в экономической, так и в социальной системе. Проанализировав вопрос управления экономической ситуацией, необходимо обратить внимание на улучшение внутренних условий дальнейшего функционирования региона посредством комплексного анализа деятельности органов управления.

Key words: method, organizational structure of management, subject of management, management tasks, model for determining the management task.

The modern economy of the Republic of Tajikistan in the period of transition to a market economy considers issues related to the organization and effective management of the regional economy. An important task of today is to provide the necessary conditions for increasing the intensity of economic growth and, accordingly, raising the standard of living of the population, which is facing government bodies. The article is devoted to solving this problem, which implies the need to structure the apparatuses of different levels of management. When changing the structure of economic management both in the country and in the regions, there is a need for a comprehensive, socially oriented structure for managing the regional economy, taking into account changes in both the economic and social systems. Having analyzed the issue of managing the economic situation, it is necessary to pay attention to improving the

internal conditions for the further functioning of the region through a comprehensive analysis of the activities of government bodies.

Дар давраи гузариш ба иқтисодиёти бозорӣ иқтисодиёти муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаҳои марбут ба ташкил, сохторбандӣ ва идоракунии иқтисодиёти минтақавӣ аҳамияти ҷиддӣ дода мешавад..

Вазифаи меҳвари имрӯза таъмини шароити зарурӣ барои баланд бардоштани шиддатнокии вусъати иқтисодӣ ва мувофиқан баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии аҳоли мебошад, ки дар назди мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ меистад. Вазифаи мазкур такмил ва рушди сохторсозии дастгоҳҳои зинанизоми ҳамаи сатҳҳои идоракуниро талаб мекунад. Ин такмилдиҳӣ бо роҳи таъмини азнавсозии комплекси шаҳрроғу ноҳияҳо, ки бо идоракунии протсессҳои ташкилию иқтисодӣ дар ҳудудҳои тобеъ зич алоқаманданд, бо назардошти мунтазам такмил додани функцияҳои сохтори мақмотҳои идоракунии минтақавӣ ифода меёбад.

Тағйирот дар сохтори идоракунии иқтисодиёт, дар кишвар ва ҳам дар минтақаҳо эҳтиёҷотро ба шакли яклухтро ба миён меорад. Он аз ҷиҳати сохтор ба иҷтимоиёт нигаронидашудаи ташкили идоракунии иқтисодиёти минтақаро бо дарназардошти тағйирот дар низомҳои иқтисодӣ ва ҷамъиятиро пешбинӣ менамояд.

Ба андешаи мо, вазифаи ислоҳоти иқтисодиёт, баланд бардоштани дараҷаи самаранокии он аст, ки афзоиши устувори некӯаҳволии аҳолиро таъмин ва дар ин асно, ҳадафҳои ислоҳотҳои иқтисодиро дар мувофиқа бо захираҳои мавҷуда муқаррар карда тавонад.

Таҳлили масъалаи идоракунии вазъияти иқтисодиро тавассути баррасии ҳаматарафаи фаъолияти мақомоти идоракунии таҳлил намуда, ба такмили шароити дохилии амалкарди дурнамои минтақа таваҷҷуҳ бояд намуд.

Ба андешаи муҳаққиқон дар марҳалаи муосири иқтисодиёти бозоргонӣ, рушди иқтисодиёт ва усулҳои идоракунии ба фаъолияти сохторҳои ташкилии мақомоти идоракунии таъсири бевосита мерасонад. Бо тағйирёбии ҳадафу вазифаҳои фаъолияти мақомоти идоракунии методҳо ва сатҳи қабули қарорҳо, зарурият ба таҳассумандии кормандони алоҳида ва зершӯбаҳо ё ин ки баръакс, таҷдид ва густариши доираи вазифаҳои онҳо ба миён меояд. Усулҳо ва дидгоҳҳои методологии созмондиҳии сохторҳои ташкилии идоракунии, ки дар давраи низомии мутамарказии идоракунии коркард шудаанд, мқхолифи шароити имрӯза мебошанд.

Дар тадқиқи инкишофи сохтори ташкилии идоракунии ва назарияи муосири рушди минтақа олимони А.Г. Гранберг, В.К. Егоров, А. Файол, Л.И. Абалкин, И.Л. Ким, Н.П. Федоренко, Б.З. Милнер, А.Р. Лейбкин, А.А. Модин, Б.А. Лагоша, Д.В. Шопенко, Ю.А. Юшина, Л.И. Евенко, А.В. Тихомирова ва дигар иқтисодчиёни хориҷӣ саҳми назаррас гузоштаанд.

Корҳои тадқиқотии олимони ватанӣ А.Х. Авезов, Ф.Х. Азизов, Г.Д. Джурабоев, А.Л. Қодиров, С.Д. Комилов, А. Мирсаидов, Р.К. Рахимов, Р. Саидмуродов, М. Саидов ва дигарон ба масъалаҳои такмил ва коркарди асосҳои методологии сохторҳои ташкилии идоракунии ва рушди иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудаанд. Ба андешаи мо вазифаи муҳиме, ки дар марҳилаи пешистода дар назди мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ истодааст, ин фароҳам овардани шароити зарурӣ барои афзоиши пуршиддати пешрафти иқтисодӣ ва мутаносибан баланд шудани сатҳи некӯаҳволии мардум мебошад, ки иҷрои он дар сурати таъсис додани аппаратҳои сатҳҳои гуногуни идоракунии – ҷумҳуриявӣ, минтақавӣ ва маҳаллӣ имконпазир аст.

Қобили зикр аст, ки мавҷуд надоштани схемаи муайяни ҳамбастагиву ҳамкориҳои байни сатҳҳои идоракунии таҳлили протсессии амалкард ва рушди вилоят, инчунин тадқиқи ташкили идоракуниро дар сатҳи минтақавӣ асоснок менамояд.

Ҳангоми ташаккулёбӣ ва такмил ёфтани сохторҳои ташкилии идоракунии иқтисодиёти минтақа унсурҳои созмондиҳанда ва фазои нишонаҳои онҳо мавқеи асосиро дар самти таҳқиқшаванда мебозанд. Вазифаҳои идоракунии ба сифати унсурҳои созмондиҳанда интиҳоб гардидаанд, ки ба зершӯбаҳои мушаххаси сохтори идоракунии иқтисодиёти минтақа тааллуқдоранд [7].

Ҳамзамон амсилаи муайян кардани вазифаи идоракунии пешниҳод мешавад, ки мазмунан тавсифи вазифаро ба сифати кори мустақилонаи идоракунии ва муайянкунии маҷмуи вазифаҳои идоракуниро бо объектҳои мушаххаси истеҳсолию ҳоҷагидорию имконпазир мегардонад. Чун дар ҳамагуна аппарати идоракунии, дар раванди идоракунии иқтисодиёти минтақа вазифаҳои анъанавии идоракунии иҷро мешаванд, чунончи: ташкил, банақшагири

(пешгӯӣ, тарҳрезӣ, барномарезӣ), Ҳамоҳангсозӣ (танзим), Ҳавасмандкунӣ (фаъолгардонӣ, таҳриқбахшӣ), назорат, бақайдгирӣ ва ғ. Пас, зарурияти муайян кардани вазифаҳои идоракунии Ҳамчун шаклҳои татбиқи функцияҳои идоракунии ба миён меояд. Чунин шакли Ҳамбастагӣ тавассути амсилаи чорченака ифода карда мешавад:

$$\alpha_i = \{x_i, y_j, z_t, f_r\} \tag{1}$$

ки параметрҳо ба

x_i – навъҳои техникаи иқтисодии фаъолияти идоракунии;

$i \in \{1, \dots, I\}$; y_j – натиҷаҳои фаъолияти идоракунии;

$j \in \{1, \dots, J\}$; z_t – соҳаҳои истеҳсолию хоҷагидорӣ ва иқтисодии идоракунии;

$t \in \{1, \dots, T\}$; f_r – объекти истеҳсолию хоҷагидорӣ ва ҳалқаҳои он $r \in \{1, \dots, R\}$ мувофиқат

мекунад.

Вазифаҳои идоракунии Ҳамчун омезиши имконпазири ин чор параметр ташкил карда мешаванд. Амсилаи пешниҳодшуда барои сохторсозии унсурҳои сохтори идоракунии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд пешниҳод карда шуд.

Ба сифати мафҳумҳои калидии назарияи декомпозиция андозаи алоқамандии объектҳо дар сурати мавҷудияти маҷмуи нишонаҳо, ки наздикии онҳоро муайян намудааст, истифода шудааст. Тибқи ин корбаст баҳогузорию ғайримустақими самаранокии сохтори бонизом Ҳангоми оптимизатсияи сохторҳои ташкилии идоракунии таъмин мегардад [11].

Дар тадқиқот бо мақсади муайян намудани андозаи наздикӣ методи Тонимото – Дойл истифода шудааст:

$$c_{ij} = \frac{R_{ij}}{R_i + R_j - R_{ij}} \tag{2}$$

R_i, R_j - миқдори нишонаҳои мутаносибан хос ($\rho_{ii} = 1$) дар масъалаи $i, i \in N, t \in m$;

R_{ij} - миқдори нишонаҳое, ки мутаносибан соҳиби ифодаи 1 ва 1 дар масъалаҳои i ва j мегарданд.

Асоснокии интиҳоб дар усули болоӣ дар он аст, ки нишонаҳое, ки хоси ҳар ду унсуранд, Ҳангоми муайянкунии андозаи наздикӣ ба назар гирифта шуда, дар ҳолати набудани нишонаҳои якхела инкор карда мешаванд.

Усули болоии муайянкунии феҳрасти вазифаҳои идоракунии барои муайян намудани маълумоти базавии тарҳрезӣ дар тадқиқот мусоидат кардааст.

Вазифаҳои идоракунии зерин ба сифати нишонаҳои иқтисодию ташкилии декомпозицияи интиҳоб шудаанд:

- навъҳои фаъолияти идоракунии;
- функцияҳои идоракунии;
- соҳаи техникаи ва иқтисодии фаъолияти идоракунии;
- объекти истеҳсолию хоҷагидорӣ ва хоҷагидорӣ ва хоҷагидорӣ ва хоҷагидорӣ (дар он вазифаи татбиқшаванда мувофиқ аст).

Матритсаи вазифаҳои идоракунии ва нишонаҳои иқтисодию ташкилӣ чунин аст:

Ҷадвали 1.

№	Вазифаҳои идоракунии	Нишонаҳои иқтисодӣ - ташкилӣ						
		1	2	...	J	N
1	Вазифаи 1	p_{11}	p_{12}	...	p_{1j}	p_{1n}
2	Вазифаи 2	p_{21}	p_{22}	...	p_{2j}	p_{2n}
...								
i	Вазифаи i	p_{i1}	p_{i2}	...	p_{ij}	p_{in}
...

...
m	Вазифаи m	P_{m1}	P_{12}	...	P_{mj}	P_{mn}

$P_{ij} = 0$ ё $P_{ij} = 1$ - қайди нишонаҳои мавҷуда ва вуҷуд надошта (мутаносибан ҳамчун 1 ва 0).

Ҷадвали 2. Матритсаи душвории вазифаҳои идоракунии дар зернизоми

№	Вазифаҳо и идоракунии	Зернизоми (дар сохтор)						
		1	2	...	J	V
1	Вазифаи 1	Z_{11}	Z_{12}	...	Z_{1j}	Z_{1v}
2	Вазифаи 2	Z_{21}	Z_{22}	...	Z_{2j}	Z_{2v}
...
i	Вазифаи i	Z_{i1}	Z_{i2}	...	Z_{ij}	Z_{iv}
...
...
m	Вазифаи m	Z_{m1}	Z_{12}	...	Z_{mj}	Z_{mv}

Тибқи натиҷаҳои таҳлилий, бо дарназардошти нуқтаи назари мутахассисони объекти таҳқиқшаванда маҳдудияти $P_{iv}=7$ дар сатҳи шуъбаҳо ва $P_{iv}=3$ дар сатҳи идораҳо (зершуъбаҳо) қабул гардид.

Дар ҷадвали 2 матритсаи меҳнатталабӣ ва дараҷаи душвории вазифаҳои идоракунии Z_{ij} , инчунин зермаҷмуи V оварда шудааст.

Шумораи умумии ҳайати кормандон бо дарназардошти меҳнатталабии умумии иҷрои вазифаҳо дар зернизоми муайян карда мешавад, агар

- меҳнатталабии умумӣ T_v ,
- ҳалли i-то масъалаҳои идоракунии, j-тои зермаҷмуаҳо аз рӯи формулаи

зерин мӯйян мегардад[6]:

$$T_v = \left(\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^v Z_{ij} \right) * \alpha_i \quad (3)$$

ин ҷо α_i - коэффитсиентеро, ки қисмати корҳои бо васоити муосири иттилоотию ҳисоббарории коркарди маълумот (барои ҳалли i масъала дар як сол) иҷро мешаванд, ифода мекунад.

Дар заминаи маълумотҳои базавии ба даст овардашуда, силсилаи ҳисобкуниҳо дар доираи амсилаи декомпозиционӣ бо мақсади ташаккулдиҳии сохтори идоракунии иқтисодии минтақа гузаронида шуданд. Ҳисобкуниҳои гузаронидашуда бо нишонаҳои истифодашавандаи иқтисодӣ-ташкилӣ ва параметрҳои маҳдудияти интихобшудаи P_{1v}, P_{2v} фарқ мекарданд.

Сохтори гурӯҳҳои декомпозиционӣ бо меҳнатталабии вазифаҳо маҳдуд буданд, ки ба тақсими вазифаҳо байни иҷрокунандагон аз тарафи як мутахассис ҳалшаванда (яъне $P_{1v} \leq 1$ одам/сол) мутобиқ ва барои ташкили шуъбаҳои идоракунии заруранд. Ҷудокуниҳои ҳосилшуда ҳамчун унсурҳои сохторсози декомпозиционӣ минбаъда бо мақсади ташаккули шуъбаҳои идоракунандаи мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ бо назардошти маҳдудияти додшуда қабул карда шуданд. Ҷудокунии ҳосил карда шуда ба сифати унсурҳои сохторсози тақсими минбаъда қабул карда мешаванд. Ҷуфти минбаъдаи тақсимот имконияти муайян кардани зинанизоми минбаъдаи сохтори идоракунии ҳамчун идоракуниҳо ва тобеияти онҳо, ки ба муовинони сардор мувофиқанд медиҳад [3, с. 84-91].

Ҳамин тавр, раёсатҳо ва шуъбаҳои мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд ташаккул ёфта, дар мавриди баъзе аз гурӯҳҳо бошад, номувофиқатии вазифаҳои идоракуни ва ихтилофҳои назаррас, ки тибқи ҳисобкунии мавҷуда ҳосил шудаанд, вучуд доранд. Тафовут дар маҷмӯъ 28%-буда, на ҳамаи пешниҳодҳо оиди такмилдиҳӣ аз ҷониби мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд қабул карда шуданд. Натиҷаҳои ҳисобкуниҳои қабулшуда барои такмили сохтори мавҷудаи ташкилии идоракуни 11%-ро ташкил доданд. Тафовут дар муқоиса ба сохтори мавҷудаи идоракуни ба зернизоми 15 ва 16 дида шуда, ин зернизоми ба шуъбаи иттилоот ва таҳлил ва шуъбаи назорат тааллуқ доранд.

Дар пешбурди ҳама гуна минтақа роҳ надодан ба хавфҳо ё кам кардани онҳо, ки дар раванди фаъолияти аппарати идоракуни ба миён омаданашон аз эҳтимол дур нест, яке аз вазифаҳои афзалиятнок буда, рушди устувори иқтисодӣ, афзудани ҷолибият барои маблағгузориҳо ва ғ. ҳалли иҷроӣ онро таъмин менамояд. Дар ин асно, тибқи натиҷаҳои ҳосилшудаи моделиронӣ ва дарназардошти муайян кардани вазифаҳои хавфҳо дар идоракуни, ташкили шуъбаи назорат ва идоракунии хавфҳо тавсия карда мешавад.

Гузашта аз ин, тибқи натиҷаҳои моделиронӣ васеъ кардани шуъбаи иттилоот ва таҳлил тариқи ҳамроҳ намудани вазифаҳои марбут ба масъалаҳои инкишоф додани ҳокимияти электронӣ тавсия дода шуданд.

Мақола ба масъалаи муҳими тарҳрезии ташаккули сохтори ташкилии идоракунии иқтисодӣ минтақа бахшида шуда, натиҷаҳои илмӣ ва амалии таҳқиқоти гузаронидашуда, имкони пешниҳоди хулосаҳои зеринро ба миён меорад:

- усули муайянкуни ва модели ташаккули вазифаҳои идоракуни ба мо имкон медиҳанд, ки вазифаро ҳамчун кори мустақилонаи идоракуни ва маҷмуи вазифаҳои идоракуниро барои субъекти мушаххаси идоракуни ба таври назаррас тавсиф намоем.

- самтҳои асосии такмил додани сохтори ташкилии идоракунии иқтисодӣ минтақа ҳамчун падидаи комплексӣ, ки дар таъсири мутақобилаи онҳо зернизоми намудҳои гуногун дар ҳамкорӣ иштирок мекунанд, муайян карда шуданд. Ин самтҳо бо мақсади оптимизатсияи раванди мутақобилаи сохтори ташкилии мақомоти идоракунии минтақа, мутамарказсозӣ ва ғайримарказӣ намудани вазифаҳои идоракуни, тақсмоти оқилонаи онҳо байни воҳидҳои сохторӣ ва иҷрокунандагони алоҳида таҳлил карда шуданд.

- тавсия дода шудааст, ки:

а) дар заминаи шуъбаи назорат «шуъбаи назорат ва идоракунии хавфҳо» ташкил;

б) ба уҳдаи «шуъбаи иттилоот ва таҳлил» вазифаҳои марбут ба масъалаҳои инкишофи ҳукумати электронӣ вогузор карда шаванд.

Таҳқиқоти масъалаи ислоҳоти мухталифе, ки бо ҳам алоқаманданд: иқтисодӣ, ташкилӣ ва иҷтимоӣ-идоравӣ, нишон медиҳад, ки зарурати шакли ягонаи ташкилии аз ҷиҳати иҷтимоӣ сохтори идоракунии иқтисодӣ минтақавӣ мавҷуд аст, ки тағйиротҳоро ҳам дар системаҳои иқтисодӣ ва ҳам иҷтимоиро ба назар мегирад.

АДАБИЁТ:

1. Губко М.В., Коргин Н.А., Новиков Д.А. Классификация моделей анализа и синтеза организационных структур // Управление большими системами. 2004. Вып.6. - С.5-21.
2. Байриев Б.С., Лагоша Б.А. Оптимизация структур управления. Ашхабад: Ёлим, 1985
3. Вахобов А.А., Хусейнова М.В. Модели процесса организационного проектирования предприятий // М.В.Хусейнова., Ученые записки, ГОУ «ХГУ имени Б. Гафурова», серия естественные и экономические науки, Худжанд 2023, №1(64). – С. 84-90.
4. Веселовский А.В., Кадыров А.Л. Оптимизация структуры пунктов сбора информации САЦНТИ//Моделирование экономических процессов. М.: МЭСИ, 1984.
5. Воронин А.А., Губко М.В. Мишин С.П., Новиков Д.А. Математические модели организаций. - М.: ЛЕНАНД, 2008. - 360 с.
6. Глуценко В.М., Елизаров В.С. Построение математических моделей организационных структур региональных органов исполнительной власти, «Практика и механизмы управления экономикой региона», - М., 2015.
7. Кадыров А.Л. Модели организационных структур управления национальной экономики. - Худжанд: Иттифок, 1999.

8. Лагоша Б.А. Модель формирования производственной структуры промышленного объединения // Количественные методы анализа и синтеза структур организационных систем. - М.: МНИИПУ, 1983.
9. Лагоша Б.А., Саидов М. О построении организационной структуры управления крупным территориально-производственным комплексом // Экономика и мат. методы. 1985. Т.21, вып.5.
10. Лейбкинд А.Р., Рудник Б.Л. Моделирование организационных структур. - М.: Наука, 1981.
11. Лейбкинд А.Р. Математические методы в проектировании организационных структур управления. - М.: ВНИИСИ, 1990.

REFERENCES:

1. Gubko M.V., Korgin N.A., Novikov D.A. Classification of models of analysis and synthesis of organizational structures // Management of large systems. 2004. Issue 6. - P.5-21.
2. Bayriev B.S., Lagosha B.A. Optimization of management structures. Ashgabat: Ylim, 1985
3. Vakhobov A.A., Khuseynova M.V. Models of the process of organizational design of enterprises // M.V. Khuseynova., Scientific notes, State Educational Institution «KhSU named after B. Gafurov», series natural and economic sciences, Khujand 2023, No. 1 (64). - P. 84-90.
4. Veselovsky A.V., Kadyrov A.L. Optimization of the structure of information collection points of the SACNTI // Modeling of economic processes. M.: MESI, 1984.
5. Voronin A.A., Gubko M.V. Mishin S.P., Novikov D.A. Mathematical models of organizations. - M.: LENAND, 2008. - 360 p.
6. Glushchenko V.M., Elizarov V.S. Construction of mathematical models of organizational structures of regional executive bodies, «Practice and mechanisms of regional economic management», - M., 2015.
7. Kadyrov A.L. Models of organizational structures for national economy management. - Khujand: Ittifok, 1999.
8. Lagosha B.A. Model of formation of production structure of industrial association // Quantitative methods of analysis and synthesis of structures of organizational systems. - M.: MNIIPU, 1983.
9. Lagosha B.A., Saidov M. On the construction of an organizational management structure for a large territorial-production complex // Economics and mathematical methods. 1985. Vol. 21, issue 5.
10. Leibkind A.R., Rudnik B.L. Modeling organizational structures. - M.: Nauka, 1981.
11. Leibkind A.R. Mathematical methods in designing organizational management structures. - M.: VNIISI, 1990.